

OPBRENGST BIG FIVE ACUUT ONVEILIG

Concretisering van een regionaal geïntegreerde crisisinterventie

Managementsamenvatting

November 2024 | Definitieve versie

In samenwerking met alle Big Five deelnemers, regionale doorontwikkelaars en gesprekspartners

In opdracht van het Landelijk Bestuurlijk Netwerk Zorg-strať

Marieke Kleinjan en Ieta Polman

Managementsamenvatting

Veiligheid voorop

Het Landelijk Bestuurlijk netwerk zorg- straf (BNZS) ontstond in 2018 vanwege de behoefte en noodzaak om de samenwerking bij samenloop van zorg en straf in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren. Politie, Openbaar Ministerie (OM), Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), Reclassering en Veilig Thuis (VT) realiseren sindsdien verbeterlagen, samen met de beleidsministeries Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en de VNG. Inmiddels is 'het fundament' op de aanpak bij samenloop van zorg en straf gelegd en 'staande praktijk'. De Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid is daarbij het richtsnoer voor handelen. In de visie staan de betrokkenen en hun sociale ondersteuning centraal en wordt gewerkt vanuit de situatie waarin zij zich bevinden: eerst werken aan directe veiligheid, daarna risicogestuurd en herstelgericht werken aan stabiele veiligheid.

Zorg en veiligheid

Dit management paper betreft een samenvatting van de verbeterlagen op de aanpak in situaties van acute onveiligheid op een breed veld van onveiligheid voor betrokkenen in situaties van onder meer huiselijk geweld en kindermishandeling, ontwikkelingsbedreiging en verward en onbegrepen gedrag. Het BNZS is trekker van deze opdracht en zoekt daarin samenwerking op met gemeenten en partners als jeugdbescherming, acute GGZ, vrouwenopvang, verslavingszorg, lokale teams, GGD en Zorg- en Veiligheidshuizen. Evenzo met programma's en stuurgroepen in het brede taakveld van zorg, sociaal, straf en veiligheid. Immers: op het moment dat de crisismelding waar dan ook binnenkomt is vaak niet duidelijk wat er aan de hand is en wie of wat nodig is. De noodzaak tot samenwerken zit in de opgave om op dat moment van 'niet-weten' tot de juiste interventie te komen. De maatschappelijke opgave (doelbinding) is daarbij tweeledig:

1. veilig stellen nu en
2. verbinden aanpak acuut op aanpak structureel (directe veiligheid en zorgvuldige overdracht)

Ad1 Veilig stellen nu

Situaties van acute onveiligheid zijn situaties waarbij betrokkenen direct in fysieke veiligheid gebracht moeten worden. Betrokkenen geven dat zelf ook als eerste behoefte aan: veilig stellen nu (fysieke veiligheid). Pas daarna ontstaat er ruimte voor de vraag hoe verder (directe veiligheid). In de bejegening bij acuut onveilige situaties vragen betrokkenen van professionals 'zie mij als mens', 'werk op ooghoogte' en 'zoek uit wat past'.

Als een melding met de duiding 'acuut' binnenkomt, waar of door wie dan ook, is vaak niet duidelijk wat er aan de hand is en of er sprake is van acute onveiligheid of niet. In die situatie staan de 5 kernvragen op acuut onveilig centraal: wat is er nu gebeurd? Wat is er bekend? Is het nu veilig? Wat moet er nu gebeuren? Wie zijn betrokken en hoe staan betrokkenen erin? Het vraagt in de attitude van de professionals om aansluiten, om doen wat nodig is en om teamwerken.

Ad2 Verbinden acuut en structureel

Meldingen op onveiligheid in huishoudens en gezinnen kunnen elementen bevatten van onder meer huiselijk geweld, kindermishandeling, ontwikkelingsbedreiging, verward en onbegrepen gedrag, verslaving. Soms gaan ze samen, soms ook niet. Vaak zijn er aan de melding veel situaties van onveiligheid vooraf gegaan en de praktijk leert dat er in veel gevallen ook nog vele volgen. Er is dan een patroon van structurele onveiligheid waarin perioden van relatieve rust afwisselen met momenten van

acute onveiligheid. Het is de kunst de aanpak bij acuut (veilig stellen nu) te verbinden aan de aanpak op structureel (directe en stabiele veiligheid).

Opdracht tot concretiseren van doorontwikkeling naar regionaal geïntegreerde crisisinterventie

Vorig jaar leidde de opdracht om te komen tot verbeterlagen 'op acuut onveilig' tot een breed gedragen commitment op de beweging naar regionaal geïntegreerde crisisinterventie. Zie [rapportage](#), [samenvatting](#) en [mantra](#). Dit jaar is de opdracht te komen tot concretisering op de realisatie van de verbeterlag, #hoedan. Daartoe hebben in regionale projecten en in vijf werksessies (Big Five op acuut onveilig) kundige, enthousiaste en betrokken medewerkers uit de verschillende betrokken organisaties bijgedragen. Uit tal van gesprekken (met onder meer ervaringsdeskundigen, wetenschappers, stakeholders), werkbezoeken, afstemming met landelijke programma's en onderzoeksmateriaal is tevens input verzameld, steeds lerend van elkaar. De [opbrengstrapportage](#) beschrijft en onderbouwt de innovatieve ontwikkeling naar regionaal geïntegreerd samenwerken, het [werkplan](#) werkt de bouwstenen voor realisatie uit.

Een vernieuwende vorm van netwerksamenwerking

Samenwerking op het snijvlak van de domeinen sociaal, zorg, veiligheid en straf is sterk in ontwikkeling. De aanpak op acute onveiligheid vraagt om *een werkwijze waarbij verschillende autonome organisaties op basis van eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden samenwerken aan doelen die weliswaar aansluiten op de eigen taakstelling, maar alleen vanuit een gezamenlijke/gedeelde taakstelling en verantwoordelijkheid (beter) bereikt kunnen worden: veilig stellen nu, directe veiligheid en zorgvuldige overdracht*. Dit is de kern van netwerksamenwerking. Het is *geïntegreerde* samenwerking, waarbij de inzet van expertise, interventies en/of maatregelen in de goede volgorde, op het juiste moment en met een goede afstemming (ook met de betrokkenen) plaatsvinden, waarin de benodigde specialisaties zijn gewaarborgd voor diverse doelgroepen (psychiatrie, verstandelijk beperking, jeugd, forensische/medische zorg, seksueel geweld, opvang, etc.).

Strategie van samenwerken

In de strategie van samenwerken bij netwerksamenwerking staat het werken vanuit de bedoeling voorop, onder bestuurlijke verantwoordelijkheid (het werk achter de doelbinding organiseren) en binnen duidelijke en vastgestelde landelijke, juridische en organisatorische kaders. Eerst wordt gekeken naar het collectieve doel, om vervolgens prioriteiten te stellen en dan te bepalen wie wat kan bijdragen. Dit in tegenstelling tot de variant waarbij het organisatieperspectief leidend is en partijen bij elkaar brengt om op basis van onderlinge afspraken beter samen te werken (veelal de huidige vorm van netwerksamenwerking). Dat blijkt bij complexe problemen en multidisciplinaire samenwerking al snel kwetsbaar en vrijblijvend. De samenwerking leidt tot schuring en valt terug, alles 'blijft bij het oude'. De strategie van samenwerken blijkt kansrijk in termen van maatschappelijke effectiviteit, van efficiënte inzet van mensen en middelen en ten aanzien van juridische bedding. Praktijkervaring, zoals reeds bestaande crisisinterventieteams, de aanpak Veiligheid voorop bij samenloop van zorg en straf, en bijvoorbeeld ook de ontwikkeling binnen de netwerkpsychiatrie en de netwerkzorg, zijn helpend om dit innovatieve denken toepasbaar te maken voor regionaal geïntegreerde crisisinterventie.

Regionaal geïntegreerde crisisinterventie

Kernpartners (aannemers, beoordelaars, erop affers) bij acuut onveilig zijn de politie, Veilig Thuis, de acute GGZ en de jeugdbescherming/-zorg ofwel maatschappelijk werk. Aanhakers (zoals vrouwenopvang, RvdK, medisch-forensische en verslavingszorg, reclassering, openbaar ministerie) en blijblijvers (lokale teams, specialistische-/jeugd-/zorg- aanbieders, maatschappelijk werk, reeds betrokken hulp & steun) zijn organisaties met een eigen (wettelijke) verantwoordelijkheid op de

interventies bij acuut. Ook zij maken deel uit van de netwerksamenwerking, maar zijn niet per definitie direct betrokken bij acuut onveilige situaties. De interventies kunnen – afhankelijk van wat er nodig is - gericht zijn op:

- Adviseren, begeleiden, ondersteunen, hulp en/of zorg bieden
- Beschermen
- Norm stellen

De crisisinterventie is 24/7 bereikbaar en beschikbaar voor de brede doelgroep (0-100) van acute meldingen in het zorg- en veiligheidsdomein. De meest logische schaalgrootte voor deze samenwerking is de Veiligheidsregio, het gaat om regionaal samenwerken. Het operationeel werkproces kent een eigen workflow op instroom (bereikbaar), doorstroom (beschikbaar) en uitstroom (overdracht). Inrichtingskeuzes binnen deze werkstroom maken het mogelijk met regionaal maatwerk tot een goede, effectieve en efficiënte aanpak te komen.

De nieuwe 'samenwerkingswetten' Wet Gegevensverwerking Samenwerkingsverbanden (WGS) en Wetsvoorstel Aanpak Meervoudige problematiek Sociaal domein (WAMS) geven ruimte aan de juridische bedding en aan de governance. Voor dit laatste lijkt het kansrijk te kijken naar de infrastructuur van de Zorg- en Veiligheidshuizen als ondersteunende netwerk administratieve organisatie.

Transformatie op samenhang

Het gaat dus om regionaal, geïntegreerde crisisinterventie, georganiseerd vanuit een duidelijk en vastgesteld landelijk kader, met bestuurlijke regie en uitvoeringsverantwoordelijkheid op het regionaal niveau. Dit uitgangspunt komt verrassend eenduidig naar voren bij bestudering van de verschillende landelijke programma's die aan acuut onveilig raken, zoals de Hervormingsagenda jeugd, het programma Grip op onbegrip en het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. Verrassend, omdat juist de veelheid aan programma's met ieder eigen structuren ertoe leidt dat bijvoorbeeld de gemeenten vanuit hun opdrachtgeverschap onvoldoende de samenhang kunnen benutten. Daarbij komt dat toewerken naar regionaal geïntegreerde crisisinterventie voor het Rijk en veel gemeenten kosten kan besparen.

Realisatieplan

De realisatie van regionaal geïntegreerde crisisinterventie vraagt om commitment op de inhoud en besluitvorming op de inrichting. Nu de verbeter slag verkend is (marathons 2023) en de doorontwikkeling naar regionaal geïntegreerde crisisinterventie is uitgewerkt en onderbouwd (Big Five 2024) is het voor de realisatie nodig een aantal inrichtingsvraagstukken uit te werken en ter besluitvorming voor te leggen. Dat zijn:

- Bestuurlijke verantwoordelijkheid: commitment op de maatschappelijke opgave en domeinoverstijgende samenwerking en besluitvorming tot vervolgstappen.
- Juridische bedding: denk aan governancestructuur, reikwijdte van de wettelijke taken en netwerksamenwerking als kerntaak.
- Werkproces en kwaliteitskader: werk een workflow uit, draag zorg voor een lerende omgeving en stem taal en methodiek af met de andere ontwikkelopdrachten.
- Businesscase, bedrijfsvoering en realisatiekracht: komen tot een landelijke financiële en maatschappelijke kostenbaten-analyse en het maken van een inschatting van de haalbaarheid en de risico's, waardoor betrokken organisaties voldoende slagkracht hebben om doorontwikkeling te realiseren.
- Systeemondersteuning: monitoren voor het meten van effectiviteit en uitwerken wat nodig is om IT-technische informatievoorziening in te zetten om de samenwerkingsfuncties te

faciliteren, zorgvuldigheid te bewaken, professionals te ontlasten en de navolgbaarheid voor betrokken beter te waarborgen.

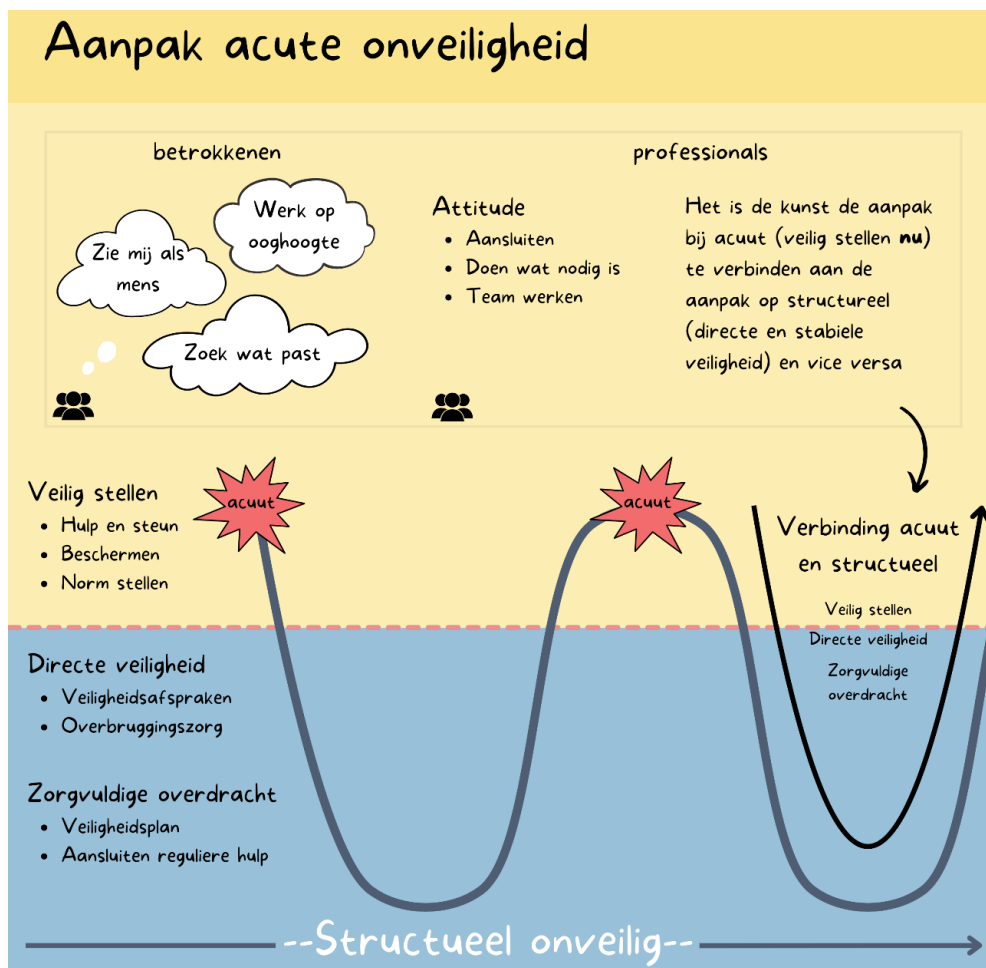
Net als de vorige twee fases (verkennen en concretiseren) is in de inrichtingsfase ontwikkelingsgericht werken een goede methodiek om tot resultaat te komen: in het werk aan het werk. Voorstel is dus opnieuw om vanuit de wijsheid van de praktijk, met gerichte ondersteuning op expertise en begeleiding, voortgang en resultaat te boeken.

Meer weten of meedoen? Wees welkom!

Annelize de Ruiter – van Dijk, contactpersoon opdrachtgever: a.e.van.dijk@minjenv.nl

Marieke Kleinjan, procesbegeleider: info@mariekekleinjan.nl

Ieta Polman, procesbegeleider: ietapolman@ipbegeleiding.nl

Maatschappelijke opgave (doelbinding)

1. Veilig stellen nu
2. Verbinden aanpak acuut op aanpak structureel (directe veiligheid en zorgvuldige overdracht)

Regionaal geïntegreerde crisisinterventie

- **Doelgroep:** meldingen op acute onveiligheid in huishoudens en gezinnen 0-100 (huiselijk geweld, kindermishandeling, ontwikkelingsbedreiging, verward en onbegrepen)
- **24/7 bereikbaar en beschikbaar**
- **Bundeling van expertise** binnen de domeinen sociaal, zorg, straf en veiligheid

De doelbinding komt alleen tot realisatie als er **commitment** op is en **bestuurlijke verantwoordelijkheid** genomen wordt.